

Streszczenie

Niniejsza rozprawa doktorska podejmuje problematykę dostępności poznawczej treści zawartych w obrazie własnej osoby i innych obiektów społecznych. Wcześniejsze wyniki badań (Karyłowski i Ranieri, 2006), wykazały, że podczas myślenia o sobie bardziej dostępna poznawczo jest wiedza dotycząca aspektów nieobserwowalnych (np. myśli uczucia, intencje) niż właściwości obserwowalnych (np. wygląd, zachowanie). Odwrotny efekt jest obserwowany w przypadku myślenia o innych (w szczególności mało znanych) ludziach; treści dotyczące właściwości obserwowalnych są łatwiej dostępne niż te, dotyczące właściwości nieobserwowalnych. Punktem wyjścia serii czterech badań było pytanie o różnice w dostępności obserwowalnych i nieobserwowalnych aspektów obrazu własnej osoby i obrazu innych znanych podmiotowi osób (np. znajomy lub przyjaciel) w ocenach dotyczących atrybutów, które są postrzegane jako charakterystyczne dla domeny prywatnej (tzw. Ja prywatne) versus publicznej (tzw. Ja publiczne). Wyniki pierwszego badania wskazują, że powyższy efekt można replikować używając innej metody niż oryginalnie opisana przez Karyłowskiego i Ranieri (2006). Ponadto wskazują, że nawet gdy ludzie przypisują sobie właściwości, które opisują ich zachowania, to nadają im bardziej nieobserwowalny charakter. Przykładowo, jeżeli przymiotnik gadatliwy opisuje to jak podmiot dokonujący ocen zwykle się zachowuje, to przymiotnik ten będzie łatwiej dostępny w myśleniu o uczuciach a nie zachowaniach, właśnie dlatego, że dotyczy podmiotu oceniającego siebie. Wyniki pozostałych trzech badań ponownie replikują efekt opisany przez Karyłowskiego i Ranieri (2006), ale wskazują również na ograniczenia tego efektu. Wyniki badania drugiego wykazały, że zwiększona dostępność właściwości nieobserwowalnych nad obserwowalnymi nie ma miejsca w przypadku wydarzeń przywoływanych z odległej pamięci autobiograficznej. W badaniu trzecim pokazują, że zarówno w pamięci semantycznej jak i epizodycznej wiedza nieobserwowalna jest łatwiej 4 dostępna jedynie w myśleniu o sobie w niedawnej przeszłości. W reprezentacji siebie z odległej przeszłości, to wiedza dotycząca obserwowalnych aspektów Ja staje się łatwiej dostępna. Efekt ten jest odwróceniem efektu opisywanego przez Karyłowskiego i Ranieri (2006). Na koniec, w badaniu czwartym pokazują, że efekt szybszego przetwarzania odległych w czasie informacji dotyczących obserwowalnych aspektów Ja jest typowy tylko dla własnego Ja i nie dotyczy reprezentacji innych ludzi, które niezależnie od perspektywy czasowej są reprezentowane w podobny sposób (aspekty obserwowalne innych ludzi są bardziej dostępne niż aspekty nieobserwowalne).